

Hegedűs Imre János

Sorry!

Hegedűs Imre János
(1941, Székelyhidegkút)
író, irodalomtörténész,
Budapesten él

A barna színű bőrkalapjáról beszélt mindenki a kisvárosban. Ilyent még nem láttak. Hatalmas volt a karimája, s körben sötétzöld szalag. Azon csokor.

– Mintha megnőtt volna Gyuszi a kalap alatt – mondták. – Gyermekkorában alig látszott ki a földből. Később sem volt ő szálás, s nézzétek, mekkora lett. Vajon mit szed? Nagy a tudomány Amerikában.

Készült Gyuszi az első látogatásra. Nyolc éve nem látta a szüleit, a barátait, a kedves városát. Nem akart feltűnést kelteni, de egy kalap hasonlatos a pilóták botkormányához. Ahhoz begyakorlott mozdulatok kellene. Azt kezelni kell. Elegancia volt abban, ahogy föltette a fejére, s abban is, ahogy leemelte. Vagy méltóság? Talán a kettő együtt. Ő sem tudta megkülönböztetni az elegáns mozdulatot a méltóságos mozdulattól. Szíve szerint alázatot vitt volna belé. Lassú kézzel nyúlt a kalap után, szép ívben emelte le, így köszönt mindenkinek az utcán, s ha már bent volt a házban – mert minden rokont, minden barátot végiglátogatott –, akkor a térdére helyezte, szokása szerint rázogatta a lábát, amitől a kalap is táncot járt.

A tárgy jelenvalósága pillanatra sem volt kétséges.

A barna szín sárgás-zöldbe hajlott át. Talán a kaméleon bőrén lehet látni hasonló foltot, ha életveszély fenyegeti a hullót.

De Gyuszi egyszerű, becsületos lelke távol állt minden kétértelmű, félrevezető szemfényvesztéstől. Senkit nem akart becsapni. Nem akart többnek látszani. Esetleg másnak. Itt is volt bizonytalanság-érzete. Ezt a másságot nem

tudta szavakkal megfogalmazni, csak az ösztönei munkáltak. Vagy inkább intuíció. Érezte, elvárják tőle, hogy más legyen. Ha már amerikai. A világon mindenhol kialakulnak képzetek egy amerikairól, amelyeknek meg kell felelni. Erről regényt is írtak. *A csendes amerikai*. Vagy abban éppen az áll, milyen ne legyen egy amerikai?

Ki tud eligazodni ebben a dzsungelben?

A szülei nemrég mentek nyugdíjba, apja a főorvosi székből, anyja a zeneművészeti szakliceum katedrájáról. Amíg dolgoztak, úgy-ahogy elviselték a gyermekük hiányát, de a napi robot nélkül, az üres lakásban... Bolyongtak, mint kóbor lelkek, akiket se ég, se föld nem fogadott be.

Legalább lett volna Gyuszinak valamilyen oka arra, hogy faképnél hagyja őket. De nem volt. Dúskáltak mindenben. Busásan hozott a konyhára a főorvosi fizetés és a sok hálapénz. Miklós Gusztáv belgyógyász főorvoshoz özönlöttek a betegek az egész vidékről. Az édesanya – ő megőrizte a lánykori nevét: Hankó Petra – zongoraleckéket adott, s szólóénekesként is fellépett. Gyuszi színjelesre vizsgázott az érettségi vizsgán, elvégezte a biológiai technikumot, s azonnal alkalmazta a vidék virágzó agrárvállalata.

Miért ment el?

Ez a három szó égett bennük, mint a tüzes felirat a falon.

Azt mondta, ő más világban akar élni. Amióta eszmélkedni kezdett, Amerikát látja olyan modellnek, amelyikben a cél a küzdés maga. Nagyon szerette Madáchot.

Azt remélték a szülők, most, hogy hazajött, kibeszélhetik magukat. A fiuk megnyugtatja

őket, helyes volt a döntése, érdemes volt egy szál ingben nekivágni a nagyvilágnak. De kérdéseikre vagy kitérő válaszokat kaptak, vagy, ha mondott is valamit Gyuszi, nem értették. Amikor arról faggatták, boldog-e, különös értetlenkedéssel nézett rájuk, és elmondta, állatkereskedési vállalata három részleggel bővült az elmúlt két évben, most már Ausztráliából, Indonéziából, Új-Zélandról is hozat, vagy inkább ő hoz egzotikumokat, óriási a forgalma és a hírneve, már kitüntetést is kapott. Boston főpolgármestere adta át.

Két látogatása volt nevezetes. Az öreg tanítónőnél töltött el egy egész délutánt, és Gizizhez is bekopogott, akinek udvarolt egykoron, s aki most boldog feleség és családanya.

Linda nénit mindenki ismerte és szerette. Ő sem tudta, mert nem számolta össze, hány nemzedéket tanított, már nagyapák és nagyanyák azok a nebulók, akikkel kezdte a karrierjét. Első osztálytól negyedik osztályig kísérte a palántákat, s akkor kezdte előlről. Ez volt az élete. Feloldódott a szakmájában. Az utcán vadidegen emberek is meg tudták mondani, hogy ő tanítónő. Pedig öltözete nem volt ódivatú, az arca derűjéből és világoskék szeme ragyogásából lehetett kiolvasni, hogy ki ő.

Linda néni mosolya úgy világított szembe Gyuszival, amikor belépett az ajtón, mint déli verőfény. Leültette a vendégét a fotelbe, ahol rendszerint olvasni szokott, felkapcsolta a sárgabúrási lámpát, pedig nem volt sötét, ez hozzátartozott a hangulathoz, teát töltött, s ő is leült a másik fotelbe.

Gyuszi, szokása szerint, a térdére helyezte a kalapját, de aztán összegabalyodott saját magával, ügyetlenül emelintette meg a pehelykönyű porceláncsészét, szedett magának a teasüteményből, eközben kétszer esett le a kalapja a térdéről, aminek az lett a következménye, hogy Linda néni fölállt, két tenyere közé fogta a bőrkalapot, és komikus tánclépésekkel vitte el a komódig, ahol szertartásosan helyezte rá egy csipketerítőre.

Meghajolt, és hátrálva, mint pap az oltártól, tért vissza Gyuszihoz.

Ez volt az ő huszárvágása. Olyan jóízű kacagás tört rájuk, alig tudták abbahagyni. Mindketten értették, miről van szó. Sokarcú kísértet a szabadság, s Gyuszinak most ezt az arcát mutatta. Nyolcvan felé járt a filigrán termetű tanítónő, s balerina lépteivel szabadságot táncolt annak, aki a szabadság földjéről tért haza.

Megszabadította nagykarimájú kalapjától.

Úgy indult a beszélgetésük, mint ahogy megszólal egy gordonka. Mélyen. Méltósággal.

A tanítónő tudta, semmitől nem irtózik jobban Gyuszi, mint a számonkéréstől. Bármit kérdezhet, de azt nem, hogy miért ment el.

Számoljon el mindenki a saját lelkiismeretével.

– Mire emlékszel, Gyuszi fiam, az én időmből? Mert, ugye, az én időm egy más idő. Nem a ti időtök. Hányféle idő van, istenem!

– Emlékszem, Linda néni, mindenre. Jobban emlékszem, mint a tegnapi napra. Úgy ültünk a kopott padokban, mint a méhkirálynő petéi a lép hatszög alakú lyukaiban. Én még a nevetet is beléfaragtam a felhajtható födélbe. Boszszankodtam, miért ilyen kacskaringós a nevem. Éppen csak nem törött le a bicska hegye a Gy betűnél.

– Egyébre nem emlékszel?

– De igen, Linda néni. Emlékszem. Negyedik osztályosok voltunk, amikor felírta a táblára: *Mit esznek az állatok?* Házi feladat volt ez a tavaszi vakációra. És én letapadtam. Futkározott a kicsi agyam az amőbától az elefántig, belefutlaldtam, nem kaptam lélegzetet, egyszerre túl sok minden jutott eszembe, s ez volt a baj. Linda néni kitalálta a legjobb feladatot a világon. Azt kellett tudni, amit mindenki tud. Azóta is ebből élek. Nem gyötröm az agyam arról, ami nincs, szétnézek a világban, és begyűjtöm azt, ami van. Ezt teszik a méhek is. A nektár nem az ő érdemük. A nektár a virágok érdeme.

– Szépet mondtál, gyermekem. Csak most gondolok utána, hogy az élet fogyasztás. Semmi

más. Látod, akkor én ezt nem tudtam. S ha ez a fogyasztás egyirányú, akkor nincs semmi baj. Te voltál az egyetlen, aki megírta, hogy a giliszta földet eszik, és azt is, hogy a pelikán saját vérével táplálja a fiókáit. Valahol hallhattad a legendát.

Aztán még társalogtak erről-arról, egykori iskolatársakról, kit hová kergettek a szelek, s Linda néni a végén megdicsérte Gyszi szép, magyar beszédét. Nem változott a kiejtése, mondta, nem romlott, olyan az, amilyen gyermekkorában volt. Azt elhallgatta, hogy közben-közben, ha nem értett meg azonnal valamit Gyszi, mély torokhangon közbeszúrta: *Sorry!* Ez se nem kérdés, se nem kijelentés, angol találmány, mint a *How do you do?* Az sem jelent semmit, egyedül a kutyaugatásra hasonlít.

Linda néni múlt évben kezdett angolul tanulni. Orvosa szerint legjobb módszer az agy karbantartására.

Gyszi második látogatása nagyon különbözött ettől a látogatástól.

Még ott, Amerikában is érzett egy aprócska szívritmus-gyorsulást, ha kimondta a szót: Gizi. Vagy annak a valamivel mélyebb hangzású változatát: Gizella.

Nagyon egyszerű a történetük. Mondhatni sablonos. Tucát-estet. Középiszkolás korokban jártak együtt, hosszú séták a Küküllő partján, mozi, diszkó, aztán elmaradtak egymástól. Egyikük sem tudta, miért. Ez lett a divat. A partnerek cserélgetése újabban kötelező. Az a trendi. Lenézik azt, aki beleragad egy kapcsolatba.

Csak Amerikában keletkezett valamilyen nosztalgia-torlódás a lelkében.

Ide, Gizellához már bejelentkezett telefonon. Azt kérdezte, mikor van otthon az ura, Karcsi, mert az egész családot akarja látni. A gyermekeket is.

Szombatra hívták meg ebédre.

– Gyere, Gyszi, kedvenc ételedet főzöm. Anyádtól tudom, imádod a túrós csuszát – mondta a telefonban Gizi.

Nem szeretne volna, hogy a kalapja itt is botránykő legyen, ezért az előszobában felakasztotta a fogasra.

Gizi nem változott. Kicsit teltebb lett, két gyermekszülés után természetes ez a nőknél, de a mosolya, amit Gyszi legjobban szeretett, megmaradt. Az életkedv ragyogása. Mintha fátyolszítán keresztül nézte volna a világot, csak azt vette tudomásul, ami szép, ami kellemes.

Persze, a család volt a fő téma. Gyszi elmondta, nekik nincs gyermekük, egy guatemalai nő a felesége, semmiképp nem áll rá a nyelve az angolra, úgy töri azt, fájdalmas hallgatni, emiatt ő tanult meg spanyolul. Otthon, a konyhában, az ágyban így beszélnek.

– Arra már nem vállalkozhattam – mesélte Gyszi –, hogy a maja indián nyelvet, amit Náké gyermekkorában beszélt, megtanuljam. Néha belevegyíti a spanyolba, egészen furcsa hangok jönnek ki olyankor a torkából, de megszoktam. Tarka a világ. Nem buta az én párom, inkább sérült. Zöld határon szökött az Államokba, a horda tagjai többször megerőszakolták, pedig akkor még csak tizenhat éves volt.

A két fiú, Boti és Csabi unta a hosszú történetet, ahogy lenyelték a túrós csuszát, kikérekedtek az asztal mögül.

Nem tudták a felnőttek, mi villog a fejükben.

Folyt, csordogált csendesen a beszéd, az itthoni és az ottani élet közötti különbségeket latolgatták, még a világpolitika is szóba került, amikor bejött a nagyobbik gyerek, Boti, és hosszasan sugdosott az anyja fülébe. Gizi kacagása úgy bűgött fel, mint a vadgalamb hangja. Csiklandozta a pusmogás, aztán, ugyancsak suttogva, leintette. Szó sem lehet róla! Még taszított is egyet a gyermekén, de az nem tágitott. Végül Gyszi kérdezte meg:

– Mit akar a fiad, Gizi?

– El sem képzeled! Fel akarják próbálni a kalapot. Már az iskolában is arról beszélnek, olyan híres ez a te barna keserűgombád.

Itt már nem jött a felszabadító kacagás, mint Linda néninél. Kétely, bizonytalanság szállta

meg Gyuszi lelkét. Először gondolt arra, talán mégiscsak megváltozott, mégiscsak szerepet játszik, mégiscsak a farmerek, a cowboyok, a híres amerikai elnökök és hírhedt banditák árnyképét rajzolja fel kalapjával azok tudatának a falára, akik csak kalandfilmekből ismerik Amerikát.

Felállt, kiment az előszobába, behozta a kalapot, és rátette Boti fejére. Persze, hogy a szájáig ért le, s lötyögött, mint egy tóklámpás.

Vad játékba kezdett a két gyerek.

Kapkodták egymás kezéből, amelyiknek a fején volt, az pisztolyt formált a mutatóujjából, s lövöldözött vadul: pú! pú! pú!

– Megbolondultatok? – ordított rájuk az apjuk.

– Dehogyan bolondultunk! – felelt Boti. – Bene van *A mindent járó malmocska* mesében az óriáskalap, amivel háborút lehet nyerni. Te is le tudsz kaszabolni ezzel egy egész hadsereget, Gyuszi?

Karcsi kiragadta a fiai kezéből a kalapot, s az asztal közepére helyezte, mint egy cipót. Onnan emelte föl óvatosan, félénken Gizi, s nyújtotta át Gyuszinak, amikor az búcsúzkodni kezdett. A két gyerek szipogott a sarokban. Minden szép játékot elrontanak a felnőttek.

Érezte mindenki, hogy valamilyen boszorkányos dér sugárzott szét a lakásban a nagykarimájú bőrkalapból.

Otthon a szülei fogták vallatóra. Hogy él? Mivel tölti a szabadidejét? Hol ismerte meg a feleségét? A valóságban is olyan sötét bőrű Nakbé, mint amilyenek a fényképeken látszik? Ha egyszer mindketten hazajönnek, azt fogják hinni, cigány.

Az idő repült, s Gyuszi addig nem akart visszamenni, amíg a szülei meg nem ígérték, hogy meglátogatják. Ott mégiscsak több a látnivaló. Mozduljanak ki végre a Balkánról. Ő küldi a repülőjegyeket, mindent fizet, még a levegőt is, amit beszívna. Van pénze, hál' istennek. Leírja pontosan az útvonalat, a repülőjáratokat, a terminálokat, nekik csak föl kell mutatni a fehér kartonlapot, amire most nagy, nyomta-

tott betűkkel ráírja, hogy ők nem tudnak angolul, ezért, eltévedés esetén, kérik az utasok segítségét. El sem képzelik, milyen egyszerű, milyen könnyű átrepülni az óceánt. Várni fogja őket a reptéren. S valóban megszerkesztette az angol szöveget, filctollat ragadott, és ráírta hatalmas, nyomtatott betűkkel egy kartonlapra:

SORRY!

DEAR FELLOW PASSENGERS!

PLEASE, EXCUSE US, BUT UNFORTUNATELY WE DON'T SPEAK ENGLISH. PLEASE HELP!

OUR FINAL DESTINATION IS LOGAN

INTERNATIONAL AIRPORT BOSTON,

MASSACHUSETTS. WE HAVE TO CHANGE

PLANES IN AMSTERDAM. THANK YOU!

Hajszálpontosan úgy történt minden, ahogy Gyuszi megtervezte.

Egy keddi napon repült vissza Amerikába, s rá egy hétre már értesítették Dr. Miklós Gusztávot és Hankó Petrát a központi postáról, hogy ajánlott levélben megérkeztek a repülőjegyek, vehetik át.

Ettől a naptól homályos lett a látásuk. Kellemes kábulat telepedett rájuk. Mint alvajárók, tettek-vettek a lakásban. Legalább ötször becsomagoltak, ki is bontották ugyanannyiszor, tudták, hány kiló lehet egy csomag, egy dekával sem több, de mindig eszükbe jutott még valami, s csereberélni kellett. Az indián származású feleségnek – Gyuszi megadta a méreteket – népi hímzések ruhát vittek, hajéket, szandált, derékövet, Gyuszinak a gyermekkori játékait, egy Bocskai-kabátot, Bocskai-sapkát. És két liter rozspálinkát. Annyit megengednek a szigorú amerikai vámtörvények. Hadd vadítsa azokat a nyimnyám bostoniakat a felhőkarcolók tövében. Csak azért is nyúljon utána a szülőföld, az elhagyott haza!

*

Semmilyen zavar nem jelentkezett. Úgy gördült le a hatalmas Boeing gép Boston repülőterére, hogy alig éreztek rázkódást. Gyuszi várta őket,

s akkora gépkocsival száguldottak az új, különös otthonba, a város szélére, mint egy közepes méretű vitorlás hajó.

A ház egybe volt építve a kisállat-kereskedés épületcsoportjával.

Nakbé, a guatemalai asszony félszeg mosolyal fogadta őket. Kicsit meghajolt, és némán rámutatott Gyuszira. Ez azt jelentette, ő majd elintézi mindent. Közvetít, tolmácsol, magyaráz. Valamilyen bűvészmutatvánnyal lerombolja a köztük tornyosuló nagy falat.

A szülők kipakoltak. Kézbe adták a ruhákat, a rozspalinkát, Gyuszi gyermekkori játékeit: egy bodzafa puskát, kórémuzsikát, fából faragott, kis, festett hintócskát. Ehhez a szertartáshoz nem kellett tolmács. Egyértelmű volt minden. Nakbé nézte a blúzt, a szoknyát, közel tartotta a szeméhez, megvizsgálta a virágmintákat, aztán felpróbált mindent. Különös volt. Furcsa. Székely népviseletben egy félig maja indián, félig guatemalai nő állt előttük.

Gyuszi nem vállalkozott ruhapróbára. Majd máskor, mondta.

A szülőket elkábította a látvány. Az óriás méretű nappali négy falát valamilyen dekor-panelek borították. Tapétaanyag, amire bizarr képeket nyomtattak. A dinoszauruszok minden fajtáját. Ágaskodó, repülő, cammogó, nyitott szájú óriáshüllők. A triász és a kréta időszak mocsarait, páfrányhoz hasonlatos növényeit is megfestette az amerikai iparművész. Párafelhők szállnak fel. Félhomály borong. Tökéletes térhatás. A szoba oldalfalai a végtelenség mezőiben folytatódnak.

– Ez a mi kedvenc korszakunk – mondta Gyuszi. – Imádjuk ezeket a hatalmas állatokat, amelyek még benne éltek a természetben. Amúgy is állatkereskedés a szakmánk, ez kapcsol össze engem Nakbéval. Takarítónőnek, gondozónak alkalmaztam három évvel ezelőtt, a szó szoros értelmében az utcán szedtem föl, s feleség lett belőle. Jó feleség. Egymás gondolatait is kitálaljuk. S dolgozunk hajnaltól késő estig.

Petra és doktor Miklós Gusztáv emlékezetében felvillant otthoni lakásuk. Ilyenkor elke-

rülhetetlen az összehasonlítás. Két sorban a falon festett tányérok. Fazekas mesterek munkái. Gerendás mennyezet. A gerendákon bokályok lógnak. Családi képek. Gyuszi, a kisbaba, a kamasz, a nagyfiú.

A beszélgetésük akadozott nagyon. Egymásra torlódtak a nyelvek, a kultúrák. Az angol estére kiszorult a fiatal házaspár életéből, a spanyol volt a közvetítő nyelv. Gyuszi fordított, de csak banalitások kerültek szóba. Akkor csillant a szeme Nakbének, amikor megtudta, hogy Petra zenész. Énektanárnő.

Néhány népdalt adott elő az anyósa, de a magyar szöveg túl érdesnek bizonyult a latin-amerikai fülnek, ezért megismételte szolmizálva. Legnagyobb sikert a *Tavaszi szél, vizet áraszt* hangjegyeivel aratta: mi, fá, szo, szó, fá, fá-szó, mi, fá, szó, szó, fá, fá-szó, mi, dó.

Két hétig maradtak. Az első napokban a telepet járták be. Bóklásztak a ketrecek között. Kisebb méretű állatkert kellős közepén lakott a fiuk. Madarak, rágcsálók, macskák, nyulak, teknősbékák, hüllők. Rikácsolás. Nyávogás. Csi-ripelés. Morgás. Dörmögés. Hörgés.

És szagok! Guanó szaga. Ürülékek szaga. Toll szaga.

Gyuszi kiváló idegenvezetőnek bizonyult. Fordította az angol neveket magyarra:

– Díszmadarak. Színes halak. Aranyhörcsögök. Gekók. Agámák. Ráják. Csincsillák. Alligátorok. Teknősbékák, kígyók. Minél furcsább egy állat, annál nagyobb a kereslet iránta – mondta. – El sem hiszitek, a viperák hoznak legtöbbit a kasszába. Különös nép lakja a felhőkarcolókat. Elszakadtak a természettől, s így pótolják azt. Realitásérzékük nulla, emiatt hajszolják az egzotikumot. Ezt használom ki. Ebből élek.

Külön termekben árulták az eladók a kellékeket: kutyamellény, macska- és kutyafekhely, kalitkák, fémketrecek, akváriumok.

Az állateledelek kiválogatására és szakszerű tárolására mérnököt alkalmazott. Képzett biológust.

Séta közben gyakran megszólította Gyuszit a személyzet. Kérdeztek tőle valamit, utasításokat vártak és kaptak. Különös szót mondtak a Miklós családneve helyett, az apa és az anya csak annyit hallott: „Mister Májkl”.

Barátságosan elbeszélgetett a vásárlókkal. Feltűnt a szülőknél, itt nem emelte meg a kezét senkinek, csak jobb keze két ujjával bökte meg alulról a karimát.

Büfé is tartozott a telephez, ott ebédeltek. A szagok beáramlottak, fordult ki az étel a szájukból. Legyűrték, nem akarták megbántani a gyermeküket.

Egyik este elővette Gyuszi az okostelefonját, kiválogatta, bemutatta azokat a látványosságokat, amelyeket érdemes Bostonban megnézni.

Három napig száguldoztak a világvárosban. Egyetemek. Cambridge. Harvard. Boston Col-

lege. Brookline, ahol John F. Kennedy született.

Legalább annyira elszédültek, mint az egzotikus állatok telepén.

*

A visszaút zökkenőmentes volt.

Szép otthonuk mosolyogva fogadta őket. A bokályok, a falitányérok, a családi képek megszólították a hazatérőket. A körtornác deszkáinak nyikorgása édes dallamnak tűnt. Meggyomlálták a virágoskertet. Fölszedték a lehullott gyümölcsöt. Éppen a nyári-piros, borízű alma érett. Meghallgatták az időjárás-jelentést.

Leültek a somfa alatti kőasztalhoz, és uzsonnáztak.

A borízű alma néhány falat után édesen áramlott el szájukban, majd egyre keserűbb és keserűbb lett.

Trianon-ellenes gyűlés, Herczegh Ferenc beszél (Budapest, 1938. április 25., az Associated Press Photo felvétele, forrás: Magyar Nemzeti Múzeum)